

A 27. ZSOLTÁR

BEVEZETÉS

A Zsoltárok könyve a héber Biblia egyik legszínesebb és emberi érzelmekben leggazdagabb könyve. Számptalan irodalmi és művészeti alkotás merített belőle ihletet, és tette az eredetileg személyes hangvétellő, bensőséges imákat a közösség belső világának kifejező eszközévé. Minden ember felismerheti benne saját, meg nem fogalmazott érzéseit, belső vívódását. Így válhatott a Zsoltárok könyve minden korban az Istent keresők számára imádságos könyvvé, liturgikus eszközzé.

E könyv különleges helyet foglal el az Ószövetségben, mert a zsidóságnak, és később a keresztyénségnek is egyaránt imakönyve lett. Ezért a zsolttárok magyarázata az ókortól kezdve foglalkoztatta a hittudósokat. Az intertestamentális zsidóság körében alakult ki az az irányzat, amely a zsolttárokot vagy azok egy részét a végidőbeli várakozásokra alkalmazva magyarázta. A rabbinikus zsidóság és a keresztyénség is átvette ezt az eszkatológikus-messiási értelmezésmódot. Ennek értelmében a zsolttárokot a beteljesedés, Jézus üdvözítő művének, szenvedésének, halálának és feltámadásának fényében magyarázta.

Az újkori bibliikus tudomány azonban a zsolttárokot más szempont szerint vizsgálja. A történet-kritikai megközelítést az írásoknak az Ószövetségben belüli helyük, értelmük, műfajuk, keletkezési körülményeik, szerzőjük foglalkoztatja.

Dolgozatomban egy választott zsolttáron keresztül végzem el ilyen célú vizsgálatomat. Munkám során a történeti-kritikai exegézis módszerét alkalmazva arra törekszem, hogy feltárjam a ma előttünk álló 27. zsolttár előállításának módját, egyes fázisait; keletkezésének körülményeit; meghatározzam szerzőjét (esetleg szerzőit) és rávilágítsak mai, hozzánk szóló üzenetére.

1. FORDÍTÁS

Dávidé

1. Az Úr az én világosságom és segítségem, kitől féljek? Az Úr életem erőssége, kitől rettegek?

2. Ha gonoszok jönnek rám, hogy egyenek húsemból, szorongatóim és ellenségeim, ők botlanak meg és esnek el.

3. Ha tábor gyűlik össze ellenem, nem fél a szívem. Ha háború tör rám, én akkor is bizakodó vagyok.

4. Egyet kérek az Úrtól, Őhöz esedezem: hogy lakhassam az Úr házában életem minden napján, láthassam az Úr kellemetességét, és fölkereshessem az Ő templomában.

5. Mert megóv sátrában a gonoszság napján, sátra rejtekébe rejt engem, sziklára emel fel engem.

6. És most „főlemeli” fejemet a körülöttem lévő ellenségeim fölé, örvendezve áldozok a sátrában, éneklek az Úrnak és dicsőítem.

7. Halld meg, Uram, hangomat, hívlak, (és) légy kegyelmes hozzám és hallgass meg engem!

8. Szívem mondja: (orcámat keressétek!) Orcádat keresem, Uram.

9. Ne rejtse el orcádat tőlem, ne fordulj el haragodban szolgálótól! Te vagy segítségem, ne utasíts el, ne hagyj el, megmentő Istenem!

10. Ha apám és anyám el is hagyna, az Úr magához vesz engem.

11. Taníts meg utadra, Uram, és vezess engem biztos úton (ellenségeim miatt).

12. Ne adj át szorongatóim akaratának, mert hamis tanúk kelnek fel ellenem és erőszakra gerjednek.

13. Hiszem, hogy meglátom az Úr jóságát az élők földjén.

14. Reménykedj az Úrban, légy erős és bátorodjék a szíved, reménykedj az Úrban!

2. SZÖVEGKRITIKA

2a A BHS¹ kritikai apparátusa szerint a ל sg. 1. alakja nincs meg a Septuagintában és a Pesittában. A rövidebb olvasat elve alapján elfogadhatjuk a törlési javaslatot. Így a sor metruma is szabályossá (3+2) válik.

2b Ugyanebben a versben az atnácht az apparátus egy szóval hátrébb javasolja, talán számolva a ל prep. kiesésével. Ám mivel ezt elvetettük, így az atnácht sem mozdítjuk el.

3a A Kittel-féle Bibliakiadás (BHK)² apparátusa szerint 12 héber kézirat (B. Kennicott, de Rossi és Ginsburg kiadásai alapján) יִרְאֵה helyett יִרְאֵה־ szerepel, melyet a BHS apparátusa is megemlít. A kontextus alapján azonban (mivel mögötte ezek a kéziratok is hozzák a לְבַיִ ׀ szót) a BHS szövege tekinthető a régebbinek.

1 *Biblia Hebraica Stuttgartensia*. Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1990.

2 Rudolf Kittel (ed.): *Biblia Hebraica*. Württembergische Bibelanstalt, Stuttgart, 1961.

4a A negyedik versben mind a BHS, mind pedig a Kittel-féle Bibliakiadás betoldásnak tekinti a $\text{שְׁבַחִי בְּבֵית־יְהוָה כְּלַיְמֵי חַיִּי}$ szakaszt, és javasolja az összehasonlítást a 23,6-tal, ahol szintén hasonlót találunk. Ám ennek ellenére nem kell törölnünk, hiszen nem szó szerinti egyezés figyelhető meg. A kérdésre az irodalomkritikai elemzésnél majd visszatérek.

A Kittel-féle Bibliakiadás apparátusa még ehhez a vershez hozzáfűzi, hogy מֵאֵה szó helyén a Bombergiana a מֵאֵה־ , míg mások a מֵאֵה־ alakot hozzák. Fordítás szempontjából azonban nem jelent különbséget, és ez a kiadás elég késői is, így elvethetjük.

5a A BHS apparátusa megjegyzi, hogy a Septuaginta és a Symmachus בְּסֹכָה alak végén הָ végződést ír, azaz nem olvassa a birtokos suffixumot. Erre vonatkozólag a Kittel-féle kiadásban is találunk megjegyzést. Ám a nehezebb olvasat alapján a BHS szövegét fogathatjuk el.

Ugyanerre a szóra vonatkozólag még azt is megjegyzi, hogy a BHK és a Snaith bibliakiadásban is szereplő, de a Kennicott és a de Rossi kiadásának kódexeiből hiányzó Qere szerint בִּסְכוֹ a helyes alak. Erre vonatkozólag a Kittel-féle kiadásban is találunk utalást. Könnyíti az olvasást a gyakoribb mater lectionissal, azonban a jelentésen nem változtat, ezért a BHS szövegét elfogadhatjuk.

5b A BHS apparátusa megjegyzi, hogy a Septuaginta a רְעָה szóhoz még egy sg. 1. suffixumot is hozzákapcsol. Ám a rövidebb olvasat alapján mégis a BHS szövegét fogadhatjuk el.

A Kittel-féle bibliakiadás apparátusa megjegyzi, hogy a בְּסֹכָה szót sok kézirat kisebb ס -kel írja, míg a בְּיֹום szót pedig kisebb מ -mel.

6a A hatodik versben szereplő יְרוֹם igével kapcsolatban megjegyzi a BHS apparátusa, hogy a Septuaginta ἕψωσευ , a Symmachus ἐπηραυ , Hieronimus exaltabit fordítást hozza, aminek héberül יְרִים hifil forma felel meg. A Kittel-féle bibliakiadás apparátusa is megjegyzi, hogy a Septuaginta, a Symmachus és Hieronimus más alakot hoznak. Ezek a változatok a cselekvés alanyát változtatják meg. A javítást el kell fogadjuk, hiszen így lesz értelmes a mondat: annak alanya ugyanis csak Jahwe lehet.

6b Ugyancsak ebben a versben szereplő כְּבִיבוּתִי szóval kapcsolatban megjegyzi nem csak a BHS, hanem a Kittel-féle bibliakiadás apparátusa is, hogy a Septuaginta ezen a helyen az ἐκύκλωσα fordítást hozza, amelynek a héber סַבַּב (pólél imperfektum = körüljárom) forma felel meg, és a szót a folytatáshoz kapcsolja. A BHS kritikai apparátusa szerint eredetileg ott אֶסְבְּבָה־כִּי állhatott, ám haplográfia révén megrövidült. A Septuagintának a szövegemlékek rangsorában betöltött helye miatt a BHS változatát fogadhatjuk el.

7a A BHS szövegkritikai apparátusa a hetedik versben szereplő וְהִנֵּי alakkal kapcsolatban megjegyzi azt, hogy sok (azaz több mint 20) héber kéziratban, a Septuagintában, a Pesitta szír fordításban a וְ prepozíció nem szerepel. A Kittel-féle bibliakiadásban is találunk utalást erre. A rövidebb olvasat elve alapján elfogadhatjuk a rövidebb változatot.

8a A nyolcadik versben szereplő בְּקִשׁוֹ פָּנָי kifejezéssel kapcsolatban a BHS és a Kittel-féle bibliakiadás is megjegyyez valamit. A Kittel-féle bibliakiadás apparátusa szövegromlással magyarázza אָמַר לִי בְּקִשׁוֹ פָּנָי szakasz és a szöveg kontextusa közötti feszültséget. A BHS a בְּקִשׁ פָּנָי alakot javasolja, és a Pesitta alapján azt, hogy a két szót értelmileg a folytatásához kell kapcsolni. A javaslatot elfogadhatjuk, hiszen ezáltal feloldódik a szakasz és a kontextusa közötti feszültség.

8b A BHS apparátusa a Septuagintában, az Aquilában, a Symmachusban és a Pesittában szereplő ἐζήτησεν mintájára בְּקִשׁוֹ alakot בקשׁ ige Piél perfektumi alakját= keresik/ javasolja. Ám a kontextus alapján a masszoréta szöveget fogadhatjuk el.

8c Az apparátusban arra is találunk utalást, miszerint אֲבִבְקֶשׁ szó a Pesittában nincs benne, illetve, hogy a יְהִי שׁוֹרֵר szót már a kilencedik vershez kapcsolja a szír fordítás. A rövidebb olvasat elve alapján elfogadhatjuk a Pesitta változatát.

A nyolcadik versben szövegromlással van dolgunk. A középső mondat („orcámat keressétek”) zavaró duplum, melynek kihagyásával helyreáll a vers értelme, és a sok szövegjavítási kísérlet feleslegessé válik.

9a A költői félsort túl hosszúnak találták, ezért a BHS szerint vagy a מִמְּנֵי szó betoldás, vagy a בְּנִידָ; ez utóbbi esetben a סַתַּר ige Nifal alakját javasolja (אֶל־תְּסַתֵּר מִמְּנֵי = Ne rejtőzz el előlem). Ám nem hivatkozik egyetlen iratra sem, így a BHS szövegét fogadhatjuk el.

10a A tizedik versben szereplő עֲבֹבֵי igevel kapcsolatban megjegyzi a BHS kritikai apparátusa, hogy a Targumban a perfektum alak helyett imperfektum alak áll. Ám mivel a perfektumi alakok meghatározó cselekvéseket fejeznek ki, illetve a BHS csak a Targumra hivatkozik, mely viszonylag késői irat, ezért a BHS szerinti szöveget fogadhatjuk el.

11a A tizenegyedik versben szereplő דְּרַבְּדָּה szóval kapcsolatban megjegyzi a BHS szövegkritikai apparátusa, hogy a Targumban nincs meg. Ám a kontextus alapján, illetve azért, mert a Targum későbbi változatnak számít, a BHS változatát fogadhatjuk el. Ráadásul a metrum is így marad 3+3.

11b Ugyancsak megjegyzi, hogy a לְמַעַן שׁוֹרְרֵי kifejezés a Pesittában nincs benne. A Kittel-féle bibliakiadás is megjegyzi, hogy ezt a szakaszt mások kihagyják, és talán szó eshetett ki a versből. A rövidebb olvasat elve alapján a Pesittában lévő változatot fogadhatjuk el. Így a metrum is szabályosabb.

11c A BHS apparátusa szerint a Targumban שׁוֹרְרֵי helyett שִׁירוֹתֵי szerepel (mely a שִׁיר = ének szó többes számú alakjának ragozott formája = énekeim), ám a kontextus alapján inkább a BHS változatát fogadjuk el. Emellett szól az is, hogy a Targum a szövegelemlek rangsorában a 9. helyen szerepel.

12a A BHS-ben a tizenkettedik vershez tartozó kritikai megjegyzések szerint Hieronymus az אֶל־תְּהַנְּנֵי kifejezés után hozzáteszi, hogy Domine, és javasolja a BHS a betoldást a versmérték kedvéért. Ugyancsak a beillesztést javasolja a Kittel-féle bibliakiadás kritikai apparátusa, ám nem hivatkozik egyetlen héber kézíratra sem.

A rövidebb olvasat elve alapján a BHS szövegét fogadhatjuk el.

12b Ugyancsak a tizenkettedik verssel kapcsolatban megjegyzést találunk a BHS-ben, miszerint a Septuaginta a יָפַח יַיִפְחוּ qal act. part. sing. helyett a καὶ ἐψεύσατο igealakot hozza, míg a Pesitta szintén egy igét hoz. Az apparátus ezért javasolja יַיִפְחוּ (פּוֹחַ ige hifil plur. imperfektumi alakját = gerjednek). Ugyancsak ezen alak használatát javasolja a Kittel-féle bibliakiadás apparátusa is. A kontextusba ez a többes számú alak illik, így elfogadható az apparátus javaslata.

12c A BHS apparátusa megjegyzi még, hogy a Septuagintában a הָמָס szó után ἐαυτῆ áll, ennek a héber megfelelőjét, a לו alakot javasolja. Ezzel kapcsolatban javasolja az összehasonlítást a 13a megjegyzéssel, amely szerint a 13. vers élén egy fölösleges לו alak áll. A Kittel-féle bibliakiadás apparátusa azonban לוֹ alakot hozza. A rövidebb olvasat elve alapján azonban a BHS szövegét fogadhatjuk el.

13a A BHS a tizenharmadik vershez megjegyzi, hogy לוֹלֵא kevés (azaz 3-10) kéziratban nincs meg. Nincs meg a Septuagintában (javasolja az összehasonlítást a 12c-vel), Aquilánál, Symmachusnál, míg a Pesittához hasonlóan Hieronymusnál az ego autem (én azonban) kifejezést találjuk. A masszoréták a szó minden betűjét pontokkal jelölték meg (lásd BHS), azaz másolási hibát feltételeznek. A Kittel-féle bibliakiadás hozzáteszi még, hogy öt héber kéziratban nincs meg a לו kifejezés, a Septuagintában לו javítva van és összekapcsolja a 12. verssel. A Kittel-féle kiadás azt a javaslatot teszi, hogy töröljük a kifejezést; feltételezi azt is, hogy esetleg לוֹלֵא kifejezés állhatott. A kontextus alapján elfogadható az apparátusnak a törlési javaslata.

13b A BHS apparátusa azt is megjegyzi, hogy a Targum és sok héber kézirat a הַיִּים helyett a הַיָּם alakot hozza, vagyis névelővel látja el a főnevet. A rövidebb olvasat elve alapján a masszoréta szöveget fogadhatjuk el régebbinek.

14a, c A BHS szövegkritikai apparátusa megjegyzi a tizennegyedik verssel kapcsolatban, hogy a קָוָה kifejezés a Pesittában többes számban szerepel, és ennek megfelelően a לֵב sem egyes számú, hanem többes számú suffixumot kap.

14b A BHS szövegkritikai apparátusa hivatkozik arra is, hogy a הַזֶּקֶן szó nincs meg a Pesittában. Ezekkel a megjegyzésekkel kapcsolatban azonban a Pesittán kívül nem hivatkozik más iratra. Így a Pesittának a rangsorban betöltött helye, és a szövegkörnyezet alapján inkább a BHS szövegét fogadjuk el.

A Kittel-féle bibliakiadás קָוָה אֶל־יְהוָה törlését javasolja, ám nem hivatkozik egyetlen iratra sem, így elvethetjük a törlés javaslatát.

3. A SZÖVEG SZERKEZETE

A 27. zsoltár két, egymástól jól elkülöníthető nagy egységre osztható: bizalomének (1–6. vers) és panaszének (7–14. vers)

Egyes kutatók, többek között Erich Zenger is, a 27. zsoltár két részében (1–6. és 7–14. v.) észlelhető nyelvi különbségek alapján, valamint a motívumok használatában való eltérésekből arra következtetnek, hogy a 27. zsoltár eredetileg két önálló imádság összeillesztéséből keletkezett. A két rész önállóságát támasztja alá az is, hogy míg az 1–6. versekben az Úrról egyes szám 3. személyben van szó, addig a második rész egyes szám 2. személyben szólítja meg az Urat. Ugyancsak fontos érv a 6. és 7. verseknek a zsoltár(ok)ban betöltött szerepe is. A hatodik vers ugyanis szabályos zárása a bizaloménekeknek, míg a 7. v. már bevezetőjeként szolgál a panaszénekeknek.

A 14. vers egyesítő kapocsként szolgál a két, eredetileg önálló rész között.³

A második imádság (7–13. v.) önállóságára vonatkozó fontos érvre mutat rá a zsoltárnak egy formakritikai összehasonlítása az igaz ember öt részből álló, panaszt tartalmazó kérőimádságával, melyet szintén megtalálunk az 5., 7. és a 17. zsoltárban (*JHWH-hoz intézett kezdő kérések azért, hogy meghallgassa őt*: Zsolt 5,2k; 17,1k.5; 27,7; *ártatlanság bizonyítása*: Zsolt 5,5–8; 7,4–6; 17,3–5; vö. 27,8; *központi kérés*: Zsolt 5,9k; 7,7–10; 17,6–12; 27,9–10; *záró kérés*: Zsolt 5,11k; 7,11–17; 17,13k; 27,11–12; *befejező hitvallás/indoklás*: Zsolt 5,13; 7,18; 17,15; 27,13;). A szerkezeti rokonságot néhány nyelvi egyezés is aláhúzza. A kérőimádság 27,11–12-beli megfogalmazásának legközelebbi paralelje a Zsolt 5,9–10. A 27,12a kijelentéséhez hasonlót találunk a 17,9-ben. Ahogy a már említett három zsoltárban, úgy a 27. zsoltárban is megjelenik a „reggel” motívuma. Ez a motívum persze megtalálható mindkét részben, úgy a 4b-ben „láthassam, milyen jószágos az Úr”, mint a 13-ban „még meglátom az Úr jószágát”⁴

Seybold azonban a zsoltár egységének elméletét támogatja. Szerinte a 27. zsoltár esetében egy olyan többstrófás költeménnyel van dolgunk (öt strófája: 1–3/4–5.10/7–9/11–13?/6–13), mely átrendezésen és bővítésen ment keresztül.⁵

Sok kommentár magyarázatával szemben (melyek úgy tárgyalják a zsoltárt, mint amely két egymástól teljesen különböző költeményből áll, s melyeknek semmi közük egymáshoz, s ezért külön kell őket tárgyalni) Kraus H. Schmidt véleményét idézi: „Mindkét zsoltár kölcsönösen megvilágítják egymást. Ugyanabból a kézből és ugyanabból a helyzetből származnak”, majd F. Nötscher alapján így folytatja: „Mindkettőben közös a gonosz ellenség miatti fenyegető veszedelem, az Istenben való fenntartás nélküli bizalom és az Isten közelsége iránti sóvárgás.”⁶ A két zsoltár tehát azonos gyökerű és lényegileg szorosan összetartozik.⁷

3 ERICH ZENGER: *Psalmen-Auslegung*. Herder, Breisgau, 2003, 16.

4 FRANK-LOTHAR HOSSFELD – ERICH ZENGER: *Die Psalmen*. Bd. 1., Echter Verlag, Würzburg, 1993, 171.

5 KLAUS SEYBOLD: *Psalmen*. J. C. B. Mohr, Tübingen, 1996, 115.

6 HANS-JOACHIM KRAUS: *Psalmen*. Bd. 1., Neukirchener Verlag, Wagenigh, 1961, 222–223.

7 MÓDIS LÁSZLÓ: Zsoltárok. In *A Szentírás magyarázata. Jubileumi kommentár*. Kálvin, Budapest,

Kraus szerint a 27. zsoltár egységének elméletét erősíti a mindkét részben túlsúlyban lévő 3+2-es metrum. Továbbá, a szerző személye után kérdezve rátalálhatunk arra a szituációra⁸, melyből megérthető a zsoltár egységessége is.⁹ Azonban a nyilvánvaló nyelvi különbségek és a használt motívumok különbözősége a két, eredetileg önálló zsoltár későbbi egyesítésének elméletét támasztja alá.

Mindezek alapján a következőképpen lehetne felvázolni a 27. zsoltár szerkezetét:

I. Bizalomének:

- bevezetés: 1. v.
- központi rész: 2–5. v.
- befejezés: 6. v.

II. Panaszének:

- bevezetés: 7. v.
- központi rész: 8–12. v.
- befejezés: 13. v.

III. Kapocs: 14.v. papi üdvjövendölés

4. IRODALOMKRITIKA

4.1. A Zsoltárok könyvének felépítése

Az egyes részeket lezáró doxológiák, Isten nevének váltakozó használata (Jahve és Elohim), és a feliratokban megnevezett személyek vagy témák eredetileg önálló, kisebb részgyűjteményekre engednek következtetni, amelyek fokozatos egymás mellé helyezéséből jött létre a Zsoltárok könyve.

1. Zsolt 1: a bevezető zsoltár, mely megadja az egész Pszaltérium értelmezésének a kulcsát. A Zsoltárok könyvét ez a bevezetés úgy értelmezi, mint amely Izrael válasza Jahve kinyilatkoztatott Törvényére.

2. Zsoltár 2: eszkatologikus kerete a Zsoltárok könyvének, mely „Isten egyetemes uralmát hirdeti, amelyet Sionon székelő (Messiás) királya révén állít fel a nemzetek felett.”¹⁰

1968, 533–548, 546.

8 Lásd a 8. fejezetben: A szerző személye.

9 HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 222–223.

10 RÓZSA HUBA: *Az Ószövetség keletkezése*. 2. köt. Szent István Társulat, Budapest, 1996, 324.

3. A részgyűjtemények:

a.) Zsolt 3–41: Jahwista gyűjteménynek nevezik, mivel túlnyomóan a Jahwe név fordul benne elő (Jahwe 272, míg az Elohim elnevezés 15 alkalommal szerepel). A felirattal nem rendelkező 33. zsoltár kivételével, valamennyi zsoltár ebben a gyűjteményben Dávidot nevezi meg szerzőjéül. A gyűjtemény nagy része egyéni imákból, főként egyéni panaszzsoltárokból áll.

b.) Zsolt 42–83: mivel többségében az Elohim nevet használja (Elohim 174, Jahwe 30), ezért Elohista gyűjteménynek nevezik.

Az elohista zsoltároskönyvben további gyűjteményeket különíthetünk el: *Korach fiainak zsoltárai* (42–49; illetve a függelék 84–89 is tartalmaz korachita zsoltárokat: Zsolt 84; 85; 87 és 88), *Dávid zsoltárai* (51–71), *Ászáf zsoltárai* (50; 73–83).

A Zsolt 42–89 közül a Dávid-zsoltárok nagy része egyéni ima, az énekes csoportokhoz tartozók pedig a közösség zsoltárai.

c.) Zsolt 90–149: a harmadik gyűjtemény négy kisebb zsoltárcsoportból áll: a Zsolt 90–104; 108–110 és 138–145 *Dávid zsoltárok*; a Zsolt 120–134 *zarándokzsoltárok*; a Zsolt 105–107; 111–114; 116–118; 135–136; 146–149 *hallelúja-zsoltárok*, melyek úgy helyezkednek el, hogy az első három gyűjteményt vagy azok részeit lezárják. A Zsolt 115; 119 és 137-nek különálló helyzete van.

4. Zsolt 149: eszkatologikus keret

5. Zsolt 150: a befejező zsoltár, mely egyetlen nagy doxológia.¹¹

4.2. *A szakasz körülhatárolása*

A zsoltár jól elkülöníthető az előtte és mögötte álló zsoltároktól, hiszen mindegyiknek saját felirata van.

A 27. zsoltár a Zsolt 3–41 részgyűjteménybe (Jahwista zsoltárok) tartozik. A Zsolt 33 kivételével, amelynek nincs felirata, valamennyi zsoltár ebben a gyűjteményben Dávidot tünteti fel szerzőjéül. A gyűjtemény jelentős része egyéni imákból, főként egyéni panaszzsoltárokból áll. A 27. zsoltár előtt és után is ilyen egyéni panaszzsoltár áll.¹² Valószínűleg a 27. zsoltár másodi felének panaszos hangvétele kapcsolja ezt a zsoltárt is ehhez az egységhez.

11 Uo. 324.

12 Uo. 325. 335.

4.3. Az alapréteg megállapítása:

A zsoltárok jelentős része előtt felirat van, amely egy személlyel vagy zenészek csoportjával hozza kapcsolatba, meghatározza műfaját, utasítást ad az előadásmódjára, vagy a keletkezés körülményeit ismerteti.¹³ A 27. zsoltár címfelirata Dávidot jelöli meg a zsoltár írójának, melyet valószínűleg később illesztettek a zsoltárhoz.¹⁴ A redakció terméke a 3ααβ (אִם־תִּחַנֶּה עָלַי מַחֲנֶה) – „Ha tábor gyűlik össze ellenem”), mely a 3αγβ-re vonatkozó magyarázat. A Zsolt 23,6-ból származó idézet a 4αβ (שָׁבְתִי בְּבֵית־יְהוָה כְּלַיְמֵי חַיִּי) – „lakhassam az Úr házában életem minden napján”).

Későbbi eredetű a 5ααβ (יִצְפְּנֵי בְּסֹבֵה) is.¹⁵ A nyolcadik versben szövegromlással van dolgunk. A középső mondat (בְּקִשׁוֹ פָּנַי) – „orcámat keressétek”) zavaró duplum, melynek kihagyásával helyreáll a vers értelme. A 11. versben a szövegkritikai elemzés bebizonyította, hogy a לִמְעַן שׁוֹרְרֵי (ellenségeim miatt) kifejezés későbbi eredetű. A 14. vers valószínűleg annak a redaktornak a műve lehet, aki a két imádságot összeillesztette.¹⁶ Ennek alapján a zsoltár alaprétege, a *kiegészítésekkel* együtt:

Dávidé

1. Az Úr az én világosságom és segítségem, kitől féljek? Az Úr életem erőssége, kitől rettegjek?
2. Ha gonoszok jönnek rám, hogy egyenek húsemból, szorongatóim és ellenségeim, ők botlanak meg és esnek el.
3. **Ha tábor gyűlik össze ellenem**, nem fél a szívem. Ha háború tör rám, én akkor is bizakodó vagyok.
4. Egyet kérek az Úrtól, Őhöz esedezem: **hogyan lakhassam az Úr házában életem minden napján**, láthassam az Úr kellemetességét, és fölkereshessem az Ő templomában.
5. Mert **megóv sátrában**, a gonoszság napján sátra rejtekébe rejt engem, sziklára emel fel engem.
6. És most „fölemeli” fejemet a körülöttem lévő ellenségeim fölé, örvendezve áldozok a sátrában, éneklek az Úrnak és dicsóítem.
7. Halld meg, Uram, hangomat, hívlak, (és) légy kegyelmes hozzám és hallgass meg engem!
8. Szívem mondja: **(orcámat keressétek!)** Orcádat keresem, Uram.

13 Uo. 326.

14 ALBERTO SOGGIN: *Bevezetés az Ószövetségbe*. Kálvin, Budapest, 1999, 385.

15 KLAUS SEYBOLD: i. m. 115–117.

16 FRANK-LOTHAR HOSSFELD – ERICH ZENGER: i. m. 171.

9. Ne rejsd el orcádat tőlem, ne fordulj el haragodban szolgálótól! Te vagy segítségem, ne utasíts el, ne hagyj el, megmentő Istenem!
10. Ha apám és anyám el is hagyna, az Úr magához vesz engem.
11. Taníts meg utadra, Uram, és vezess engem biztos úton **ellenségeim miatt**.
12. Ne adj át szorongatóim akaratának, mert hamis tanúk kelnek fel ellenem és erőszakra gerjednek.
13. Hiszem, hogy meglátom az Úr jóságát az élők földjén.
14. **Reménykedj az Úrban, légy erős és bátorodjék a szíved, reménykedj az Úrban!**

5. A SZÖVEG MŰFAJA

A zsoltárköltészetben használt műfajok meghatározása és felosztása csak korlátozottan lehetséges. Bizonyos műfajok között a szoros rokonság miatt a határ nehezen húzható meg. Sokszor egy adott zsoltár hovatartozását nem lehet kizárólagosan megállapítani, mivel egyszerre több műfaj elemei is megtalálhatók benne. A zsoltárok műfaját illetően mindmáig H. Gunkel meghatározása a mértékadó.¹⁷

A 27. zsoltárban két különböző műfajú költeménnyel találkozhatunk: egy bizalom-énekkal (1–6. vers) és egy panaszénekkal (7–14. vers)

I.) Az 1–6. versek műfaja: bizalomének, mely a panaszének válfajának tekinthető, és talán abból alakult ki. A panaszzsoltároknak gyakori a bizalom kifejezése (Zsolt 3,5–7; 5,12; 22,5; 28,7; 44,7–8). Azokban a zsoltároknak, amelyekben a bizalomnak vagy a reménynek ilyen megnyilvánulásai kerülnek előtérbe, azokat *bizaloménekeknek* nevezzük. Ehhez a csoporthoz sorolja az 1–6. szakaszt Karasszon, Westermann, Zenger, Kselman és Barré is.¹⁸ Miként a panaszdal, úgy a bizalomének is lehet egyéni (Zsolt 4; 11; 16 stb.) vagy közösségi (Zsolt 115; 125; 129).¹⁹

II.) A 7-14.versek műfaja: panaszzsoltár. A zsoltárok könyvének egynegyedét panaszzsoltárok alkotják, melyeket két részre oszthatunk attól függően, hogy egyéni vagy közösségi imáról van szó. Az egyéni panaszzsoltárok közé sorolja a 27. zsoltár

17 RÓZSA HUBA: i. m. 335.

18 Lásd KARASSZON DEZSŐ: Zsoltárok. In *A Szentírás magyarázata. Jubileumi kommentár*. Kálvin, Budapest, 1968, 541–640, 558. CLAUS WESTERMANN: *Ausgewählte Psalmen. Übersetzt und erklärt von Claus Westermann, Vadenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1984, 108.* ERICH ZENGER: i. m. 15. JOHN S. KSELMAN – MICHAEL L. BARRÉ: Zsoltárok könyve. In Thorday Attila (szerk.): *Jeromos Bibliakommentár*. 1. köt. *Az Ószövetség könyveinek magyarázata*. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Budapest, 2002, 803–846, 813.

19 JOHN S. KSELMAN – MICHAEL L. BARRÉ: i. m. 806.

második részét Karasszon²⁰, Zenger²¹, Kselman és Barré²² is. Ezekben az individuum fordul az Istenhez, feltárva előtte szorult helyzetét, hogy tőle kérjen segítséget, bajából való szabadulást.

Egyes kutatók a panaszszoltárok műfaján belül további csoportokat különböztetnek meg. H. Schmidt a megvádolt ember imádságának nevezett zoltárokat különített el, amelyekben a templomban végrehajtott istenítélettel akarja igazolni ártatlanságát. A panaszos helyzete alapján ezek az imák két csoportba sorolhatók: az egyikben a szenvedőt megvádolják, és ő védelmezi ártatlanságát (H. Schmidt ide sorolja a 27. zoltárt is); a másikban az igazságtalanul megvádolt ember egyúttal beteg is.²³

A panaszszoltárok felépítése hármas tagolású: *bevezetés* (segélykiáltás Istenhez), *központi rész* (a téma kibontása, melyben leírja a zoltáros a szorult állapotát, s melyből kiderül, hogy az imádkozón csak Isten segíthet), *befejezés* (az imádkozó kifejezi bizalmát, és azt a meggyőződését, hogy Jahwe meghallgatja kérését.²⁴ Ez a szerkezet tetten érhető a 27. zoltár második részében is.²⁵

6. HAGYOMÁNY-TÖRTÉNET

A 27. zoltárban egyes kifejezései, metaforái mögött régi hagyományok és elképzelések húzódnak meg. Ebben a fejezetben ezekre a hagyományokra szeretnék rámutatni, és röviden ismertetni őket.

Az első vers Istent יהוה יְיָ-nevezi. Valószínűleg létezhetett egy olyan hagyomány, amely Jahwet így nevezte (Ézs 10,17; 60,1). Az imádkozó innen vette át ezt a megjelölést.²⁶

Az ötödik versben olvassuk azt a kifejezést, hogy „Jahwe sátra”, mely a templomot jelöli. A templom Izrael Istenének אהל és דב-jának számít. Ezek a metaforák arra az ősi hagyományra nyúlnak vissza, mely szerint Jahwe egy sátor-szentélyben lakott (2Sám 7,2).²⁷

A szentély az a hely, amelyről azt feltételezi a hívő, hogy az imádságát az istenség itt hallgatja meg. Valamint úgy hiszi, hogy az istenség, legalábbis a kultuszi cselekmény időszakában, itt jelen van (2Móz 33,7–11; 5Móz 16,16).

20 Lásd KARASSZON DEZSŐ: i. m. 558.

21 Lásd ERICH ZENGER: i. m. 15.

22 Lásd JOHN S. KSELMAN – MICHAEL L. BARRÉ: i. m. 813.

23 RÓZSA HUBA: i. m. 335.

24 Uo. 337.

25 Lásd a 3. fejezet: A szöveg szerkezete.

26 HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 223.

27 Uo. 224.

Az izraelieknek (2Móz 33,7 tanúsága szerint) már az ároni szent sátor előtt is volt valamilyen szentélyük. Valószínű, hogy már Egyiptomban volt ilyen szentélyük, vagy éppen azt hozták magukkal.

Mózes Isten parancsára új sátort készített. Ez az a hely, ahol Isten Mózesrel „szemtől szembe” beszélt (2Móz 33,11). Mindenki, aki Jahvét meg akarta kérdezni, a sátorba ment, ahol Mózes Isten közvetítőjeként állt rendelkezésükre (2Móz 33,7). A papi tradícióban az isteni jelenlét állandóbbnak mutatkozik, mint az Elohista hagyományban. Az Elohista szerint felhő szállt a Sátorra, majd újból felszállt, amikor Jahwe megérkezett, ill. eltávozott (4Móz 12,4–10): ez inkább látogatásokra vall, mint a Sátorban való tartózkodásra. A Papi hagyomány szerint azonban a felhő tartósan kapcsolódott a Sátorhoz, ugyanazt a szerepet játszotta, melyet a felhőoszlop és a tűzoszlop, mely Egyiptomból kivezette az izraelieket. Ez a tradíció élt tovább a templomteológiában. A templom Isten „háza”. Amikor a templomba bevitték a ládát, Isten elfoglalta a házát, felhő töltötte be a templomot (1Kir 8,10). Ezt a jelenléteket ünnepelték itt, és ez vonzotta ide a hívőket.²⁸

Ugyancsak ebben a versben, a Jahwe sátrában való menedékre találás mögött egy ősi hagyományt, a menedékjog intézményét sejtethjük. A menedékjog a halálos veszedelemben lévő joga ahhoz, hogy menedéjjoggal rendelkező helyre meneküljön, hogy életét megmentse. A menedékjog az ókorban elsősorban vallási fogalom, jóllehet szekuláris értelemben sem ismeretlen. Az ókorban a görögöknél, valamint Kis-Ázsiában és Egyiptomban különösen is ismert és gyakorolt volt. A menedékjog Izraelben nem vallások példájára, nem emberi megfontolásokra, hanem Isten rendelésére épült (2Móz 21,13k; 4Móz 35,9kk; 5Móz 19,2kk; Józ 20,2kk). Ennek alapján a menekülő az oltárnál vagy a menedékvárosokban élhetett a menedéjjoggal.²⁹ Ha valaki bűnt követett el, a templomba menekülhetett üldözői ellen. Ott töltötte az éjszakát, és reggelre döntöttek az ügyéről.³⁰ Ez a szokás áll a zsoltár háttérében is (erre utal a zsoltárban jelentkező „reggel” motívuma).

Az ötödik versben említett „szikla” szintén ősi hagyományra nyúlik vissza. A Sion-tradícióban a צור olyan mitikus, ősi szikla, melyet a káosz hullámai nem érnek el (Ézs 30,29; Zsolt 28,1; 61,13). A szikla, mint egy biztos hely, mitológiai megjelölése a teremtés ősalapjának és a szent helynek (vö. Zsolt 18,3 kk; 27,5).³¹

28 BARTHA TIBOR: *Az Ószövetség népe*. DRHE Vallásánári Tanszék tanulmányi füzetek, Szeged, 1998, 127. 135–136. 154.

29 NAGY ANTAL: Menedékjog. In Bartha Tibor (szerk.): *Keresztyén bibliai lexikon*. Kálvin, Budapest, 1993–1995, 194.

30 HANS SCHMIDT: *Das Gebet der Angeklagten im Alten Testament*. Alfred Töpelmann, Giessen, 1928, 28.

31 HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 225. 433.

A hatodik versben megjelenik a hálaáldozat és a hálaének szokása is. A hálaáldozat az az áldozati forma, mely során a nép, vagy egy személy a családtagjaival és barátaival együtt róttá le háláját az Úrnak a súlyos bajból való szabadulásért. Az égőáldozattal együtt ez a leggyakrabban szereplő áldozati forma. Miután az áldozati állat kövérjét, mely a legértékesebb részének számított, az égőáldozati oltáron elégették Istennek (3Móz 3), és az áldozó pap megkapta a neki járó részt (3Móz 7,28–34), a maradékot az ünneplő gyülekezet fogyasztotta el a templom körzetében (3Móz 7,15–21).³²

Izrael népének istentiszteletében központi jelentősége volt az áldozati szertartásnak, mely körül voltak azonban más liturgiai elemek is (ének, ima, áldás, áldozati étkezés).³³ Valószínűleg ezekhez tartozhatott az a hálaének is, melyben a hívő háláját fejezte ki Istennek a bajból való megszabadulásáért. A hálaéneknek két fajtáját különböztetjük meg: egyéni (pl. Zsolt 116), és közösségi (pl. Zsolt 136) hálaének.

A nyolcadik versben megjelenik 'az Úr keresésének' követelménye is. Az a váradalom, hogy Jahwe arcát minden szükségben keresni kell, Isten népének életében nagy szerepet játszhatott. Erről tanúskodik: Ám 5,4; Jer 29,12kk és mindenekelőtt a Zsolt 50,15.³⁴

„Isten orcájának” képzete a templomteológiából ered. A templom ezen elképzelés szerint Isten trónterme. Aki oda bebocsátást nyer, azért hogy ügyét az audiencia során elébe vigye, meglátja az istenség „orcáját”.³⁵

A kilencedik versben azért könyörög a zsoltáros, hogy Isten ne rejtse el orcáját tőle. Ennek a kijelentésnek a háttérében a következő felfogás áll: amikor Isten arcát egy választottja felé fordítja, úgy hogy az szemtől szembe („arcból arcba”) tud vele beszélni, ez rendkívüli kegyelem, és a legközvetlenebb kapcsolat Isten és ember között (1Móz 32,20; 2Móz 33,11.20). Ha ellenben Isten elfordítja, vagy elrejti arcát, az baj és szerencsétlenség az ember számára (Jób 13,24); a harag és az elutasítás jele (Zsolt 10,11; 22,25; 30,8 stb.).³⁶

A 12. versben az imádkozó amiatt kesereg, hogy hamis tanúk kelnek fel ellene. A hamis tanú megjelölés az ókori izraeli jogi per terminus technikus (5Móz 19,16k). A bírósági tárgyalások nyilvánosan zajlottak a városkapuban (5Móz 21,19) vagy egy szent helyen (2Móz 21,6; Bír 4,5; Jer 26,10). A jogi eljárást rendszerint egy magánszemély kezdeményezte, aki vádlóként lépett fel (5Móz 25,7k). A vádlott jobb oldalán a védő állt, aki inkább mentőtanú, és nem ügyvéd. Mindegyik fél magát, ill. a maga ügyét védte.

32 *Biblia. Istennek az Ószövetségben és az Újszövetségben adott kijelentése – magyarázó jegyzetekkel.* Kálvin, Budapest, 1997, 1555.

33 TÓTH KÁLMÁN: Áldozat. In Bartha Tibor (szerk.): *Keresztyén bibliai lexikon.* Kálvin, Budapest, 1993–1995, 37.

34 HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 225.

35 ERICH ZENGER: i. m. 19.

36 HERBERT HAAG: Arc. In uő: *Bibliai lexikon.* Szent István Társulat, Budapest, 1989, 92–93, 92.

Mindkét fél tanúkat sorakoztatott fel. Voltak olyan tanúk, akik a vádat képviselték. Velük szemben a mentőtanúk álltak. A terhelő tanúk vallomásának plauzibilisnek kellett lennie a bíró előtt. Ellenkező esetben a hamis tanút azzal a büntetéssel büntették, amely büntetés a vádlottra lett volna kiszabva (5Móz 19,18).³⁷

A 14. versben a קיה igét (=reménykedni) találjuk. Elsősorban a prófétai iratokban, de főként a zsoltárokból találkozzunk vele olyan összefüggésben, mikor ez a reménykedés Jahwera vonatkozik. A „Jahweban való reménykedés” csaknem teljesen hiányzik a történeti könyvekből, valamint a bölcsességirodalomból.³⁸

7. DATÁLÁS

A zsoltárok az izraeli történelem 800 évének költői termései: a Kr.e. 10. századtól valószínűleg a 2. századig terjedő időszakában keletkeztek.³⁹

A zsoltárok jelentős részének felirata Dávidot jelöli meg szerzőjének. A XIX. századtól kezdve azonban a kutatók kritikusan vizsgálták a feliratokat és elsősorban a zsoltárokból akarták meghatározni azok keletkezési idejét, ugyanis ellentmondást véltek felfedezni a zsoltár felirata és annak tartalma között. Az ún. historizáló értelmezésnek azonban nincs könnyű dolga, hiszen a zsoltárok ténylegesen kevés lehetőséget adnak történeti háttérük felismerésére. „A konkrét alkalmat általános, képekben gazdag formanyelven írják le és törekvésük a tipikus, minden időben érvényes mozzanatok kiemelése.” Így az egész gyűjtemény késői keletkezése (Kr.e. II. sz.-tól) nem tartható.⁴⁰

A Zsolt 3–41 a Zsoltárok könyvében belül a legrégebbi gyűjtemény⁴¹, melynek zsoltárai a fogsági időben, vagy ahhoz közel alakultak ki, amikor az üldözött, majd megmentett Dávidban reményt és eligazítást kerestek.⁴²

H.-J. Kraus szerint hiányzik minden olyan támpont a zsoltárból, melynek segítségével el lehetne helyezni időben. Mégis Kraus a fogság előtti korra teszi a zsoltár kialakulását⁴³, míg F.-L. Hossfeld szerint a zsoltár származhat úgy a fogság előtti korszakból, mint a fogság idejéből.⁴⁴ Ezzel szemben Seybold fogság utáni keletkezésre gyanakszik.⁴⁵ Karasszon

37 BARTHA TIBOR: i. m. 93.

38 CLAUS WESTERMANN: קיה. In Ernst Jenni – Claus Westermann (Hrsg.): *Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament*. Bd. 2., Chr. Kaiser – Theologischer, München – Zürich, 1976, 619–629, 620.

39 *Biblia. Istennek az Ószövetségben és az Újszövetségben adott kijelentése – magyarázó jegyzetekkel*. 610.

40 RÓZSA HUBA: i. m. 329.

41 ALBERTO SOGGIN: i. m. 385.

42 RÓZSA HUBA: i. m. 324.

43 HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 223.

44 FRANK-LOTHAR HOSSFELD – ERICH ZENGER: i. m. 172.

45 KLAUS SEYBOLD: i. m. 115.

szerint a fogság előtti időből való.⁴⁶ Pontos idejét meghatározni tehát nagyon nehéz. Mivel azonban nyelvezete régebbi korra mutat⁴⁷, és a zsoltárban megjelenik a templom („Isten háza”) képe is. Így a fogság előtti korra gondolhatunk, mikor még állt a szentély.

8. A SZERZŐ SZEMÉLYE

A zsoltár címiratában a következőt találjuk: Dávidé. A h prepozíció háromféle értelmű lehet:

a) Jelentheti azt, hogy a zsoltár szerzője Dávid. Ezt a véleményt képviseli a zsidó és a keresztyén hagyomány. Ez az elgondolás abból a tényből táplálkozik, hogy az Ószövetségben szó van Dávid zenei és költői tehetségéről (1Sám 16,17kk; 18,10; 2Sám 1,17kk; 3,33k; 23,1–7; Ám 6,5). A Krónikák könyvének felfogása szerint azonban a kultusz minden szertartása és a templomi zene Dávidra vezethető vissza (1Krn 22,2–29,5). Ez sokkal inkább az utókor Dávid iránti tiszteletét tükrözi, mint a történeti valóságot. Egyetlen olyan zsoltárt sem tudunk kiválasztani a Zsoltárok könyvéből, melyről kétségtelen bizonyossággal állíthatnánk, hogy Dávidtól való.

b) Más vélemények szerint ebből a címfeliratból Dávid utódaira, a Dávid házából származó királyokra kell gondolni.

c) Egyes kutatók ugariti párhuzamokra is gondolnak. Ott ugyanis található „Akhatnak”, „Baalnak”, „Keretnek” címzett énekeket. A „Dávidé” kifejezést – ezek alapján – úgy is szokták értelmezni, hogy a „dávidi gyűjteményhez tartozó”, a jeruzsálemi királyi palota archívumában őrzött ének.⁴⁸

A zsoltár szerzőjének H. Ewald egy hadvezért, B. Duhm főpapi fejedelmet, míg A. Bentzen egy királyt jelöl meg. Ezek az elgondolások a zsoltáron belüli metaforák téves értelmezésén alapulnak. Sokkal közelebb áll az igazsághoz – Kraus szerint – H. Schmidt, aki úgy véli, hogy ebben a zsoltárban egy üldözött, ill. egy ártatlanul megvádolt ember szavait olvashatjuk. Ennek megfelelően a bizaloméneket Jeruzsálemtől távol kezdte énekelni. A zsoltárt éneklő biztos benne, hogy Jahwe védelmezi őt (1), és szentélyében (5) biztonságba helyezi. Nem fél (2k), mert biztos benne, hogy Jahwenak, mint üdvössége Istenének, hálaáldozatot fog bemutatni (6). A panaszének (7–13) azonban akkor keletkezett, miután az imádkozó elérkezett a templomba, és Jahwenak a szokásos formában előadta imáját. És végül az összefoglalás még egy üdvjövendölést is feltár, mely az imádkozót a Jahwehoz való ragaszkodásra biztatja (14). Így az egész zsoltár

46 KARASSZON DEZSŐ: i. m. 558.

47 MÓDIS LÁSZLÓ: i. m. 546.

48 KARASSZON DEZSŐ: i. m. 541.

folyamatában három fázist különböztethetünk meg: a veszélyben lévő ember bizalma a szentélytől távol (1–6), panasz és kérés a szentélyben (7–13) és Isten válasza (14).⁴⁹

Azonban, mivel elfogadtuk azt az elméletet, hogy a zsoltár nem egy kézből származik, azt kell feltételeznünk, hogy két Istenben bízó ember szavait olvashatjuk a zsoltárban.

Mivel a zsoltár keletkezésének pontos idejét meghatározni nem tudjuk, így eltekinthetünk a kortörténeti helyzet ismertetésétől.

9. REDAKCIÓTÖRTÉNET

A 27. zsoltár eredetileg két önálló imádságból állt, melyek a fogság előtt keletkeztek. A fogság előtti, egymástól független bizaloméneket (1–6.v.) és panaszzsoltárt (7–13.v.) egy késő fogság kori/korai fogság utáni redaktor egyesítette⁵⁰ és kibővítette, és további fogság előtti vagy fogság kori, részben a redaktor által alkotott zsoltárokkal együtt (Zsolt 8; 15; 24; 29; 32; 36) négy gyűjteménybe gyűjtötte össze: 3–14 (még a 9/10 nélkül), 15–24 (még a 16. 19. 23. nélkül), 26–32 és 35–41 (még a 37. 39. 40. nélkül).⁵¹ Valószínűleg ettől a redaktortól származhatnak a 27. zsoltárban felismert betoldások is.

Ezek a gyűjtemények az idők folyamán további részgyűjteményekkel egészültek ki. A gyűjtemény egészének végső kánoni formája pedig tudatos szerkesztői tevékenység eredményeként nagyjából Kr. e. 200-ra alakulhatott ki.⁵²

A 27. zsoltár címfelirata Dávidot jelöli meg a zsoltár írójának, melyet azonban a kései zsidó rabbinista hagyomány fűzött a zsoltárhoz.⁵³

10. NYELVI ÉS TARTALMI ELEMZÉS

1. Az Úr az én világosságom és segítségem, kitől féljek? Az Úr életem erőssége, kitől rettegek?

Az első vers két sora hasonló felépítésű; itt nem két félvers áll előttünk, hanem két teljes vers, gondolatpárhuzamot alkotva. A mondatok a héberben másként hangzanak, mint a fordításban; az alany egyszerre a megszólítás is:

„Jahwe, világosságom és segítségem, kitől...?
Jahwe, életem erőssége, kitől...?”

49 HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 222–223.

50 Az egyesítés datálásához lásd KLAUS SEYBOLD: i. m. 14.

51 Uo. 14.

52 RÓZSA HUBA: i. m. 324.

53 JOHN S. KSELMAN - MICHAEL L. BARRÉ: i. m. 804.

Ebben a formában a zsoltár közelebb áll az imádsághoz, melyben a kétszeri megszólítás a gondolatpárhuzamot kiemeli.

Míg mindkét félvers második része hasonló értelmű (fél – retteg), addig első részük két különböző szituációt sejtetnek, melyben a zsoltáros Istenre hagyatkozik. „Világosságom és segítségem” esetében egy támadásra az éjszaka sötétjében, míg „életem erőssége” háttérében pedig túlerő miatti életveszélyre gondolhatunk.⁵⁴

A első vers a Zsolt 23,1 stílusában megírt hitvallást retorikai kérdésekkel köti össze. Jahwera gyakran használt „fény” metafora itt egy szokatlan címmel kapcsolódik össze: „segítségem”.⁵⁵ Ézs 10,17 ill. 60,1 is azt mutatja, hogy volt egy hagyományos istenelnevezés, mely Jahwet יְיָ אֱלֹהֵינוּ -nak nevezi. Ezt a (valószínűleg a kultusztradícióban elterjedt) elnevezést felveszi az imádkozó. Az אֱלֹהֵינוּ (mint a יְיָ szinonimája) az Isten üdvözítését jelöli (Ám 5,18.20; Mik 7,8k; Ézs 9,1; Zsolt 97,11 és 112,4).⁵⁶

A „fény” archaikusan a virradással kapcsolatos, melynek ereje tapasztalható és átélhető a napfelkelte során. Ennek a „fénynek” véget vet az éjszaka fenyegető és kísérteties sötétsége, a démonok időszaka, a tolvajok, a rablók és a gyilkosok ideje, egyszóval: a félelmetes káosz ideje. A יְיָ (segítség, megmentés) a bibliai tradícióban többnyire az ellenség szorongatásából való megmentést, kiváltképpen a háborúban, az ellenség túlerejétől való megmentést jelenti.⁵⁷

Jahwe „életem erőssége”. Az imádkozó tudja, hogy Jahwe védelmező hatalmába vette, mely körülveszi a szentélytől távol is: a fenyegetettség és veszély közepette is.⁵⁸ A מְעוֹז erősített helyet, várat jelent. Az üldöző és ostromló hadseregtől való megszabadulás távlatát nevezi meg ezzel a kifejezéssel. A vár egy hegyen fekvő, körbekerített és jól megerősített város, vagy még specifikusabban a városon belüli legmagasabb helyen fekvő fellegrvár, ahova az emberek menekülni tudnak, ha egy ellenséges hadsereg közeledik.⁵⁹

2. Ha gonoszok jönnek rám, hogy egyenek húsból, szorongatóim és ellenségeim, ők botlanak meg és esnek el.

Ez a vers az ellenség láttán konkretizálja a győzelemben való bizalmat. Az ellenségeit מְרַעֲיִם אֹיְבֵי צָרֵי מְרַעֲיִם -nak nevezi. Ha a gonosztevők ellenségesen közelednek az imádkozóhoz (ahogy a háborúban) azért, hogy marcangolják, akkor biztosan kudarcot vallanak. A kannibalizmus toposza jellemző a szélsőséges háborús ínség ókori-keleti ábrázolására.⁶⁰

54 CLAUS WESTERMANN: Ausgewählte Psalmen, 108.

55 FRANK-LOTHAR HOSSFELD – ERICH ZENGER: i. m. 174.

56 HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 223.

57 ERICH ZENGER: i. m. 17.

58 HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 223.

59 ERICH ZENGER: i. m. 17.

60 FRANK-LOTHAR HOSSFELD – ERICH ZENGER: i. m. 174.

A szerző azonban itt, mint máshol is, a vadállatokhoz hasonlítja ellenségeit (Zsolt 7,3; 10,9; 17,12 stb.). Szó szerint itt „testem evéséről” van szó, azonban a kifejezés átvitt értelemben értendő. Arám megfelelője rágalmozást jelent (Dán 3,8; 6,25).⁶¹ A zoltáríró biztos benne, hogy ellenfelei el fognak bukni. A perfectumok ezt a bizakodást fejezik ki.⁶²

3. Ha tábor gyűlik össze ellenem, nem fél a szívem. Ha háború tör rám, én akkor is bizakodó vagyok.

A harmadik vers folytatja az imádkozó ínségének és bizalmának ábrázolását. Azt feltételezi, hogy egy tábor gyűlik össze a szorult helyzetben lévő imádkozó ellen, és háború támad – még ilyen helyzetben is nyugodt az imádkozó.

A 2. és 3. versben lévő, életveszélyt kifejező szemléletes képekből nem vonhatunk le semmiféle következtetést a zoltáros személyére nézve.⁶³ A 3. verset egyes magyarázók szerint a király mondja, de inkább valószínű, hogy a tábor és a háború nem ténylegesen fenyegető veszély, hanem költői kép: a zoltáros azt fejezi ki, hogy még a legnagyobb bajban sem inogta meg a hite.⁶⁴ A 3. vers a 2. vers tartalmi fokozása.⁶⁵

A 3a és 3b hasonló felépítésű, mint az 1a és 1b, mintegy azok visszhangjai⁶⁶, ugyanakkor keretként le is zárják az 1–3. szakaszt.

4. Egyet kérek az Úrtól, Óhózzá esedezem, hogy lakhassam az Úr házában életem minden napján, hogy láthassam az Úr kellemetességét, és fölkereshessem az Ő templomában.

Az „egyet” hangsúlyozása az 1–3. vers alapján nem magyarázható. Az a bizalom-motívum, mely a 1–6-ban kibontakozik, tulajdonképpen a panaszszoltár része. A benne lévő panasz, melyet a 2–3. versek már sejtetnek, a szabadítás kérését vonják maguk után, melyet gyakran az ellenség miatti kérés követ. Mindkettőt itt nem kéri, azt sem, hogy Isten őt minden jövőbeli veszélytől megóvja. Csak egyet kér és óhajt: hogy Istennel kapcsolatban maradhasson.⁶⁷ Ámosz Cháchám szerint: minden utána következő kérés benne foglaltatnak a fő, egyetlen kérésben, ami nem más, mint „Isten

61 KARASSZON DEZSŐ: i. m. 558.

62 KARASSZON DEZSŐ: i.m. 558.

63 HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 224.

64 KARASSZON DEZSŐ: i.m. 558.

65 HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 224.

66 CLAUS WESTERMANN: *Ausgewählte Psalmen*, 109.

67 Uo. 109.

házában lakni” (lenni), vagyis Istennel a lehető legközelebbi kapcsolatban lenni, és védelme alá helyezkedni. Ezért kér csupán „egyet”,⁶⁸

A 4. vers közepe („lakhassam az Úr házában életem minden napján”) a Zsolt 23,6-ból való idézet, melyet nem úgy kell érteni, hogy minden nap a templomban akar lakni az imádkozó, hanem ez a Zsolt 17,15 vagy az Ézs 38,20-hoz hasonló egyfajta szívbeli felajánlást jelent. Mindegyik helyen az Istennel való tartós kapcsolatra gondol az író, és azután vágyódik.⁶⁹

Az Úr „kedvességének látása” az istenszoborban való gyönyörködést jelentett az ókori keleti népek vallásában. Kis sumer szobrokat találtak a régészek, melyek az istenszobrot hatalmas szemekkel bámuló híveket ábrázolnak. A Bibliában szó sem lehet erről.⁷⁰ Inkább azt jelentheti ez a kifejezés, hogy az Isten után vágyakozó ember a templomba megy. Ott fohászkodik az Úrhoz, s így megtapasztalja az „Úr kedvességét”.

Kraus azonban másként értelmezi az וְלִבְקֶרְבְּךָ בְּהִיָּקְלֶךָ kifejezést. A בקר igét gyakran fordítják „megvizsgálni”, „megszemlélni” értelemben. Kraus felhívja a figyelmet S. Mowinckelnek arra az elméletére, hogy a בקר esetében valószínűleg áldozatmagyarázásra kell gondolnunk. A nabateusoknál a *mubaqqiru* egy kultikus hivatali személy megnevezése, valószínűleg egy áldozatmagyarázóé. Ezért lehetséges, hogy a בקר-nak ugyanaz a jelentése volt, mint a צפה-nak a Zsolt 5,4 és Hab 2,1-ben. Tehát – Kraus szerint – egy olyan cselekményről lehet szó, mely az ószövetségi kultuszban főként Isten ítéletének kikémlését eszközölte. A zsoltáros vágyódik az üdvösség egy jele után, Jahwe templomában.⁷¹

Karasszon Dezső szerint azonban nem orákulum-várásról van szó, hiszen azt kérés előzné meg. Inkább arra kell gondolni, hogy a hívő ember a bajok között bizalommal és reménységgel tekint az Úrra. Az Úr meglátása a hit végső célja.⁷²

5. Mert megóv sátrában a gonoszság napján, sátra rejtekébe rejt engem, sziklára emel fel.

A vágyakozó kérést reményteljes bizalom kíséri: „megóv sátrában” és „sátra rejtekébe rejt”.

A vers kezdetén a פִּי a kérésen túl a 2–3. versre vonatkozik: „...én akkor is bizakodó vagyok, mert...” Mivelhogy a 2-3. vers az 1. vers mondatait bontja ki, így az ötödik vers az elsőhöz (2-3-mal együtt) kapcsolódik. Az ötödik verset tehát az első három

68 NAFTALI KRAUS: *Dávid zsoltárai*. 1. köt. Göncöl, Budapest, 1999, 134.

69 CLAUS WESTERMANN: *Ausgewählte Psalmen*, 97.

70 KARASSZON DEZSŐ: i. m. 558.

71 HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 224.

72 KARASSZON DEZSŐ: i. m. 558.

verssel együtt lehet olvasni. Az 1. és 5. vers hitvallása alkotja tulajdonképpen a 27,1–6 bizalomzsolttár külső keretét.⁷³

A סֶדֶק és אֱהָל archaizáló metaforák, melyek egy óizraeli hagyományon alapulnak: Jahwe egy sátorban lakott. Ez a hagyomány a Sion-tardíció által maradt életben. A templom Izrael Istenének בֵּית־אֱהָל־סֶדֶק -jának számít.⁷⁴

Az ókori keleti felfogás szerint, a templom az a hely, ahol az istenség jelen van. A templomban az istenség kultikus képe, vagy ahogy Jeruzsálemben, az istenség egy különösen is kifejező szimbóluma (Jeruzsálemben a kerúb-trón és a szent láda) van.⁷⁵ Azonban, hogy Jahwe jelenlétének egy durva, primitív elképzelésétől elhatárolódjanak, az ószövetségi gondolkodás szerint: Jahwe neve lakik a templomban (1Kir 8,17,29). A sémi gondolkodás szerint a névben a személy fejeződik ki, így ahol Jahwe neve van, ott Isten különös módon jelen van.⁷⁶

A zsolttáros nem kételkedik: ebben a döntő órában Jahwénál talál megmentésre, „sziklára” emeli fel Istene. Sion tradícióban a צִיָּה olyan mitikus, ősi szikla, melyet a káosz hullámai nem érnek el.⁷⁷ Itt a hívőt nem éri utol az ellenség sem.

6. És most fölemeli fejemet a körülöttem lévő ellenségeimen, örvendezve áldozok a sátrában, éneklek az Úrnak és dicsóítem.

Ebben a versben is az a bizonyosság fejeződik ki, hogy Jahwe az üldözöttek üdvöt és ezzel diadalt fog adni ellenségei felett. A fej felemelése az ellenség fölé a győzedelmes felemelkedés szimbóluma. Ez a vers egyben fogadalomtétel is. Az a zsolttáros szándéka, hogy Jahwe „sátrában”, Jahwe templomában fog majd a szabadulása után ujjongva áldozatot bemutatni ($\text{זָבַחְתִּי תְרוּעָה}$). A תְּרוּעָה az ünnepi ujjongás. Ahogy Franz Delitzsch megállapította, a תְּרוּעָה itt egy szinonim kifejezése a תּוֹרָה -nak (Zsolt 26,7). A Zsolt 107,22-ben azoknak az ujjongás és hála között felajánlott áldozatait nevezik így, akik átélték Jahwe üdvözítő odafordulását. A תְּרוּעָה a שִׁיר -ban és a זִמְרָה -ban nyilvánul meg. Bizonyosság, bizalom és fogadalom egymásba simulnak a 6. vers kijelentéseiben.⁷⁸

73 CLAUDIUS WESTERMANN: *Ausgewählte Psalmen*, 110.

74 HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 224.

75 ERICH ZENGER: i. m. 18.

76 BARTHA TIBOR: i. m. 155.

77 HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 225.

78 Uo. 225.

7. Halld meg, Uram, hangomat, hívlak, (és) légy kegyelmes hozzám és hallgass meg engem!

A hetedik verstől veszi kezdetét a panaszének. A zsoltár egyes szám 2. személyben szólítja meg az Urat, míg az 1-6. versben az Úrról egyes szám 3. személyben van szó.

Ez a vers alkotja az ének bevezetését: az Úr megszólítása és segítségül hívása. Fennhangon könyörög kegyelemért és meghallgattatásért.⁷⁹

8. Szívem mondja: (orcámat keressétek!) Orcádat keresem, Uram.

A nyolcadik versben szövegromlással van dolgunk. Szó szerint fordítva: „Szívem mondja: orcámat keressétek! Orcádat keresem, Uram.” A középső mondat („orcámat keressétek”) zavaró duplum, melynek kihagyásával helyreáll a vers értelme, és a sok szövegjavítási kísérlet feleslegessé válik.⁸⁰

„Isten orcájának” képzete a templom-teológiából ered. A templom ezen elképzelés szerint Isten trónterme. Aki oda bebocsátást nyer, azért hogy ügyét az audiencia során elébe vigye, meglátja az istenség „orcáját”.⁸¹ Ebben a versben találhatjuk meg a panasz-énekek gyakori elemét a bizalom-motívumot. A zsoltáros itt megvallja: ő a bajban Isten orcáját keresi, őhöz menekül.

A nyolcadik versben a panaszének jelenlegi formájában azonban egy idézetet is hoz: Isten követelményét בְּקִשׁוֹ פָּנָי, azért hogy Jahwe beavatkozására indítékot támasszon.⁸² A nyomatékos felszólítás, hogy Jahwe arcát minden szükségben keresse, Isten népének életében nagy szerepet játszhatott. Erről tanúskodik: Ám 5,4; Jer 29,12kk és mindenk előtt a Zsolt 50,15. Az imádkozó Jahwe kiáltásának és hívásának megfelelően keresi „orcáját”.⁸³

9. Ne rejsd el orcádat tőlem, ne fordulj el haragodban szolgálótól! Te vagy segítségem, ne utasíts el, ne hagyj el, megmentő Istenem!

A kilencedik és a 10. versben az imádkozó imája központi kéréseit tárja fel, negatív kérés formájában. Jahwehoz mint bíróhoz és szabadítóhoz fordul. Az első kérdésben (helybeli) közelségről és támogatásról van szó.⁸⁴

A második kérdésben Jahwe haragjára való utalás miatt az imádkozó és Jahwe viszonyában feszültséget sejtet.⁸⁵ Ha Isten elrejtí orcáját, az a harag és az elutasítás jele

79 Uo. 225.

80 KARASSZON DEZSŐ: i. m. 559.

81 ERICH ZENGER: i. m. 19.

82 FRANK-LOTHAR HOSSFELD – ERICH ZENGER: i. m. 175.

83 HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 225.

84 FRANK-LOTHAR HOSSFELD – ERICH ZENGER: i. m. 175.

85 Uo. 175.

(Zsolt 10,11; 22,25; 30,8 stb.). A zsoldtáríró az Úr szolgájának nevezi magát (Zsolt 19,12.14; 31,17 stb.), mely Istenhez való szolgálatkész odatartozást jelent.⁸⁶

A harmadik és negyedik kérdésben támogatásról és vele maradásról van szó. Az „elhajlít” נטה szó a bíró tevékenységére utal, aki a vádlott kérését elutasítja (Péld 18,5; Ézs 29,21 Ám 5,12). Szenvedése okának az Úr haragját tartja (Zsolt 6,2; 102,11), mégis mint segítsége Istenéhez (Zsolt 18,47; 24,5; 25,5 stb.) könyörög Hozzá.⁸⁷

10. Ha apám és anyám el is hagyna, az Úr magához vesz engem.

A tizedik vers, a beszéd irányát a gyülekezet felé fordítva, megindokolja a központi kéréseket. A szülők elhagyták az imádkozót, ami itt azt jelentheti, hogy ők különböznek tőle, és így a jogi vitában (természetesen mint szövetségesek, esetleges mentő tanúk) nem vesznek részt.⁸⁸ Ámosz Chákám ebben a mondatban költői túlzást lát: a költő azzal fejezi ki Isten iránti ragaszkodását, hogy magát elhagyott csecsemőként mutatja be, akinek odaadó dajkára van szüksége. S. R. Hirsch rabbi pedig feltételes módon interpretálja a szülői elhagyást: „még ha olyan vásott, rossz fiú lennék is, akit szülei elhagynak, Isten magához vesz, hisz bennem és bízik abban, hogy megjavulok.”⁸⁹

Jahwe kiáll érte, magához fogadja őt. A Bentzen⁹⁰ Karasszon Dezsőhöz hasonlóan (a Zsolt 2,7-hez hasonló) adoptációra gyanakszik.⁹¹ Kraus szerint ez a nézet azonban túlbecsüli a metafora jelentőségét. Ha ebben a versben valóban megjelenik az adoptáció motívuma, akkor a királyi világ magas rangú eseményeiben való részvételt kellene feltételeznünk.⁹²

11. Taníts meg utadra, Uram, és vezess engem biztos úton (ellenségeim miatt)!

12. Ne adj át szorongatóim akarátának, mert hamis tanúk kelnek fel ellenem és erőszakra gerjednek.

13. Hiszem, hogy meglátom az Úr jóságát az élők földjén.

A záró kérések legközelebbi párhuzama a Zsolt 5,9–10-ben van.⁹³

A 11. vers a 13. verssel összetartozik. Egyiptomi szövegek szerint a halottat az alvilágban veszélyek fenyegetik az ítélet helyére vivő úton, ezért vezetőt kap. A zsoldtáríró

86 KARASSZON DEZSŐ: i. m. 559.

87 Uo. 559.

88 FRANK-LOTHAR HOSSFELD – ERICH ZENGER: i. m. 175.

89 NAFTALI KRAUS: i. m. 136.

90 HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 226.

91 KARASSZON DEZSŐ: i. m. 559.

92 Lásd HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 226.

93 FRANK-LOTHAR HOSSFELD – ERICH ZENGER: i. m. 175.

olyan vezetést kér az Úrtól, hogy ne kelljen a holtak közé kerülnie, hanem az élők földjén maradjon.⁹⁴

A szent helyen a szorongatott ellen vádlók lépnek fel. Hamis tanúkat vetnek be, hogy חֲסִידֵיךָ-t robbantsanak ki. A „hamis tanú” megjelölés az ókori izraeli jogi per terminus technikus (5Móz 19,16k).

Az imádkozó azzal számol, hogy Jahwe-től jön az ő igazsága. Elképzelhetetlen, hogy a zsoldáros egzisztenciájának ilyen fenyegetettségében ne maradna meg szilárdan és bizakodóan Jahwe-ban (13. v.). Az אֱמֵן ige a már 1–6-ban megmutatott bizalmat hangsúlyozza. Az imádkozó az egzisztenciáját Jahwe-ra alapozza – ezt fejezi ki a אֱמֵן ige. Konkrét szükségében az imádkozó biztos benne: „nem halok meg, hanem élek; nem taszítanak a halál szférájába, hanem meglátom még Jahwe jószágát az élők földjén”. A טוֹב־יְהוָה (13. v.) és a נַעֲמִי־יְהוָה (4b) szinonim fogalmakként értelmezhetők. Mindkét kifejezés az üdvös odafordulás és az élet csodáját sugározza. A לֹא-לֵילָא-vel kezdődő mondat egy elképzelhetetlen katasztrófát sejtet a távolból, mely beköszöntött volna, ha a Jahwe iránti bizalom nem vitte volna át az életét a veszélyeken.⁹⁵

A Zsolt 27-nek a Zsolt 5; 7; 17-tel való formakritikai összehasonlítása azt eredményezte, hogy felismerték a 13. versben a reggel motívumára való utalást. A nap reggeli megjelenése a veszélyben lévő imádkozó számára az isteni hatalomnak és elszántságnak jele, amely a halálos ellenséget a bírói eljárásban legyőzheti.⁹⁶

14. Reménykedj az Úrban, légy erős és bátorodjék a szíved, reménykedj az Úrban!

A 14. vers annak a szerkesztőnek a műve, aki az eredetileg két önálló zsoldárt összeillesztette. E verset illetően két magyarázási kísérlet különíthető el. A קוּה אֱלֹהֵיךָ megszólítás nem önbuzdítás: a versben nem נִבְטַח áll (vö. Zsolt 42,6), hanem לִבְךָ. Másrésztől azonban a suffixum ezen megfigyeléséből nem következtethetünk arra, hogy a bátorító szavakat máshoz intézték.⁹⁷ Az áll legközelebb az igazsághoz, ha a 14. vers kapcsán, a zsoldáríró könyörgésére válaszoló ún. papi üdvjövendülésre gondolunk, mely reménységre biztatja az imádkozót. Ilyet találhatunk az 1Sám 1,17-ben is.⁹⁸ A verset keretező azonos buzdítások megkövetelik a Jahweban való hitet, de nem mint egyszeri cselekvést, hanem mint életmódot. Ennek a buzdításnak a harcra való felszólítások kontextusában a helye; ezzel a szerkesztő szándékosan a bizalomdalból átvett katonai metaforákhoz kapcsolódik vissza.⁹⁹

94 KARASSZON DEZSŐ: i. m. 559.

95 HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 226–227.

96 FRANK-LOTHAR HOSSFELD – ERICH ZENGER: i. m. 175.

97 HANS-JOACHIM KRAUS: i. m. 227.

98 KARASSZON DEZSŐ: i. m. 559.

99 FRANK-LOTHAR HOSSFELD – ERICH ZENGER: i. m. 175–176.

11. PRÉDIKÁCIÓVÁZLAT

A 27. zsoltár két részre bontható. A két rész két különböző időből, és különböző személytől származik; mégis összeköti őket az Istenben való feltétlen hit és bizalom.

A zsoltár első felében az imádkozó hitvallást tesz az Úrba vetett bizalmáról. Egy hívő ember imája ez, aki teljes szívvel elhiszi azt, amit az Újszövetség így fejez ki: „Ha Isten velünk, ki lehet ellenünk?” (Róm 8,31). Olykor mi, keresztyén emberek is elérjük ezt a hitbeli magaslatot. Nekünk is vannak olyan pillanataink, mikor úgy érezzük, hogy jöhet akármilyen próba, minket semmi sem tud megingatni a hitünkben. „Ha rám támadnak a gonoszok” vagy „egy egész tábor jön is ellenem”, vagyis akármi jöjjön, én tudom, hogy nem veszek el, mert nem vagyok egyedül. Isten oltalmazó szeretete mindenkor megóv.

Ilyenkor erősnek, rendíthetetlennek érezzük magunkat, s azt hisszük, ez örökké így marad. Felemelt fővel tekintünk hát a ránk leselkedő veszélyekre, kísértésekre.

A jó napokat azonban olykor rosszak váltják fel. Váratlanul lepnek meg minket a gondok és nehézségek. A zsoltár második része ilyen gondok között őrlődő, üldözött ember imája, aki ebben a kilátástalan helyzetben is tudja vallani: „Az Úr az én világosságom és segítségem, kitől féljek?” (1. v.)

Nem veszítette el hitét a csapások ellenére. Vajon mi hogy éljük meg a nehéz napokat, a csapásokat, a hitbeli próbákat? Megmaradunk-e abban a reménységben és bizodalomban, melyet a jó napokban olyan fennhangon hirdetünk? Vagy csak addig hiszünk, míg jól megy sorunk? Ez a zsoltár arra tanít bennünket, hogy merjünk Istenben bízni, az Ő kezébe letenni sorsunkat; nemcsak a jó napokban, hanem a gondok, bajok között is. Hiszen jöhet bármilyen veszedelem, biztosak lehetünk abban, hogy semmi sem választhat el minket az Isten szeretetétől, amely megjelent Jézus Krisztusban, a mi Urunkban (Róm 8,39). Ha mindenki elhagyna is, Ő nem mond le rólunk, hiszen a legkedvesebbet, egyszülött fiát áldozta értünk.

Akkor a zsoltárosnak, és ma nekünk is szól a biztatás: „Reménykedj az Úrban, légy erős és bátorodjék a szíved, reménykedj az Úrban!”

Szvoren Attila

Debreceni Református Hittudományi Egyetem

MELLÉKLET

NYELVI ELEMZÉS

1. vers

לְדָוִד	ל prep. - <i>nak, -nek</i> ; <i>birtokvisz.</i> ; דָּוִד tulajdonnév - <i>Dávid</i>
יְהוָה	יהוה tulajdonnév – <i>Úr</i>
אוֹר	אור fn. – <i>fény, világosság</i> sing. constr. + sg 1. suff.
וַיִּשְׁעֵי	ו kötőszó- <i>és</i> ; יִשְׁע fn.– <i>segítség</i> , sg. constr. + sg. 1. suff.
מִמֶּנּוּ	מן prep. - <i>tól, től</i> ; מִי kérdőnévm. – <i>ki?</i>
אִירָא	ירא ige – <i>félni</i> qal imperf. sg. 1.
יְהוָה	יהוה tulajdonnév– <i>Úr</i>
מֵעוֹדֵי־חַיִּי	מֵעוֹד fn. – <i>erősített hely, oltalom</i> sg. constr. חַיִּים fn. – <i>élet</i> , hm. plur. constr. + sg. 1. suff.
מִמֶּנּוּ	מן prep. - <i>tól, -től</i> ; מִי kérdőnévm.– <i>ki?</i>
אֶפְחָד:	פחד ige – <i>aggódni, reszketni, félni</i> qal imperf. sg. 1. (pauzális alak)

2. vers

בְּקָרֵב	ב prep.- <i>ban, -ben, -kor</i> ; קרב ige- <i>közeledni, közel menni</i> qal inf. constr.
עָלַי	על prep., - <i>on, -en, -ön</i> ; - <i>ra, -re</i> sg. 1. suff.
מַרְעִים	רעע ige – <i>gonosznak lenni</i> hifil partic. plur. abs.
לְאֹכֵל	ל prep.– <i>célhatározó</i> ; אכל ige – <i>enni, megsemmisíteni</i> qal inf. constr.
אֶחָד־בְּשָׂרִי	אֶחָ nota acc. בָּשָׂר fn.– <i>hús</i> sg. constr. + sg 1. suff.
צָרִי	צָר fn.– <i>ellenség</i> plur. constr. + sg. 1. suff.
וְאִי־בִי	ו kötőszó- <i>és</i> ; אִי־בִי fn. – <i>ellenség</i> plur. constr. + sg. 1. suff.
לִי	ל prep. - <i>nak, -nek</i> sg. 1. suff.
הֵמָּה	הֵם szem. névm. – <i>ők</i> plur. 3.

כָּשְׁלוֹ	כָּשַׁל ige – <i>megbotlani</i> qal perfect plur. 3.
וְנִפְּלוּ:	וַיְכֹתֵב – <i>és</i> ; נָפַל ige – <i>elesni</i> qal perfect plur. 3. (pauzális alak)
3. vers	
אִם-תִּחְנֶה	אִם kötőszó – <i>ha</i> ; חָנָה ige – <i>táborozni</i> qal imperf. sg. 3. nn.
עָלֵי	עַל prep. sg. 1. az ige vonzata
מִחֲנֶה	מִחְנֶה fn. – <i>tábor</i>
לֹא-יִירָא	לֹא tagadószó – <i>nem</i> ; יָרָא ige – <i>félni</i> qal imperf. sg. 3. hn.
לְבִי	לֵב fn. – <i>szív</i> sg. stat. constr. sg. 1. suff.
אִם-תִּקְוֶם	אִם kötőszó – <i>ha</i> ; קָוַם ige – <i>fölkelni, keletkezni</i> qal imperf. sg. 3. nn.
עָלֵי	עַל prep. - <i>on, -en, ön; -ra, -re; ellen</i> + sg. 1. suff.
מִלְחָמָה	מִלְחָמָה fn. – <i>háború</i>
בְּזֹאת	בַּ prep. - <i>ban, -ben</i> ; זֹאת közelre mutató névm.- <i>ez</i> sg. nn.
אֲנִי	személyes névm. – <i>én</i> sg. 1.
בוֹטְחָ:	בָּטַח ige – <i>bízni</i> qal particip. act.
4. vers	
אֶחָד	אֶחָד számnév – <i>egy</i> stat. abs.\stat. const. nn.
שָׁאַלְתִּי	שָׁאַל ige – <i>kérni</i> qal perf. sg. 1.
מֵאֵת-יְהוָה	מִן prep. - <i>tól, -től</i> ; אֵת nota acc. יְהוָה tulajdonnév – <i>Úr</i>
אוֹתָהּ	אֵת nota acc. sg. 3. nn.
אֶבְקַשׁ	בָּקַשׁ ige – <i>Istent fölkeresni, Istenhez imádkozni</i> piél imperf. sg. 1.
שִׁבְתִּי	יָשַׁב ige – <i>lakni, ülni, időzni</i> qal inf. constr. + sg. 1. suff
בְּבֵית-יְהוָה	בַּ prep. - <i>ban, -ben</i> ; בֵּית fn.- <i>ház</i> sg. st. constr.; יְהוָה tulajdonnév- <i>Úr</i>

כָּל־יָמָיו	כל – <i>mind, egész</i> ; יָוֵם fn. – <i>nap</i> plur. st. const.
חַיֵּי	חַיִּים fn. – <i>élet</i> plural constr. + sg. 1. suff.
לַחַזוֹת	ל prep. – <i>itt célhatározói értelmű prepozíció</i> ; חָזָה ige – <i>nézni, látomást látni</i> qal inf. constr.
בְּנַעֲמֵי־יְהוָה	ב prep. - <i>ban, -ben, ige vonzata</i> ; נַעֵם fn. – <i>kedvesség, kellemetesség</i> ; יְהוָה tulajdonnév- <i>Úr</i>
וּלְבַקֵּר	ו kötészó – <i>és</i> ; ל prep. – <i>itt célhatározói értelmű prepozíció</i> ; בָּקַר ige – <i>fölkeresni</i> piél inf. constr.
בְּהֵיכָלֹ:	ב prep. - <i>ban, -ben</i> ; הֵיכָל fn. – <i>templom, palota</i> sg. stat. constr. + sg. 3. suff.

5. vers

כִּי	כִּי kötészó – <i>mert</i>
יִצְפְּנֵנִי	צָפַן ige – <i>elrejtteni, oltalmazni, megóvni</i> qal imperf. sg. 3. hn. + sg. 1. suff.
בְּסֶכֶה	ב prep. - <i>ban, -ben</i> ; סֶכֶךְ fn. – <i>sátor</i> sg. stat. constr. + sg. 3. hn. suff.
בְּיוֹם	ב prep. - <i>ban, -ben</i> ; יוֹם fn. – <i>nap</i> sg. stat. const.
רָעָה	רָעָה fn. – <i>gonoszság, csapás</i>
וּסְתַרְנִי	סָתַר ige – <i>elrejtteni</i> hifil imperf. sg. 3. hn. + sg. 1. suff.
בְּסֶתֶר	ב prep. - <i>ban, -ben</i> ; סֶתֶר fn. – <i>rejtély, oltalom</i> sg. stat. constr.
אֶהְלֹךְ	אֶהְלֵךְ fn. – <i>sátor</i> sg. stat. constr. + sg. 3. hn. suff.
בְּצוּר	ב prep. - <i>ban, -ben</i> ; צוּר fn. – <i>szikla</i>
וְרוֹמַמְנִי:	רוּם ige – <i>magasnak lenni, piél: fölemelni</i> piél imperf. sg. 3. hn. + sg. 1. suff.

6. vers

וְעַתָּה	ו kötészó – <i>és</i> ; עַתָּה határozószó – <i>most</i>
וְרוּם	רוּם ige – <i>magasnak lenni, piél: fölemelni</i> qal imperf. sing. 3. hn.
רֵאשִׁי	רֵאשׁ fn. – <i>fej</i> sing. stat. constr. + sing. 1. suff.
עַל	Prep. - <i>on, -en, -ön; -nál, -nél, ellen, szemben</i>

אֵיבִי	אֵיבִי fn. – <i>ellenség</i> plur. stat. const. + sing. 1. suff.
סְבִיבוֹתַי	סְבִיבִי határozószó – <i>körül</i> + sing. 1. suff.
וְאֶזְבְּחָהּ	וֹ kötéőszó – <i>és</i> ; זָבַח ige – <i>áldozni</i> qal cohortativus sg. 1.
בְּאֹהֶלָּו	בֵּ prep. – <i>ban, -ben</i> ; אֹהֶל fn. – <i>sátor</i> sg. stat. constr. + sing. 3. hn. suff.
זִבְחִי	זָבַח fn. – <i>áldozat</i> plur. stat. const.
תְּרוּעָה	תְּרוּעָה fn. – <i>örömszaj, éljenzés</i>
אֲשִׁירָהּ	שָׁיר ige – <i>énekelni</i> qal cohortativus sg. 1.
וְאֶמְרָהּ	וֹ kötéőszó – <i>és</i> ; יָמַר ige – <i>énekelni, dicsőíteni</i> piél cohortativus sg. 1.
לְיֵהוָה:	לֵ prep. – <i>nak, -nek</i> ; יְהוָה tulajdonnév – <i>Úr</i>
7. vers	
שְׁמַע־יְהוָה	שָׁמַע ige – <i>hallani</i> qal imperat. sing. 2. hn. יְהוָה tulajdonnév – <i>Úr</i>
קוֹלִי	קוֹל fn. – <i>hang</i> sing. stat. constr. + sing. 1. suff.
אֶקְרָא	קָרָא ige – <i>hívni, kiáltani</i> qal imperf. sing. 1.
וְחַנְּנִי	וֹ kötéőszó – <i>és</i> ; חָנַן fn. – <i>kegyelmesnek lenni</i> qal imperat. sing. 2. hn. + sing. 1. suff.
וְעֲנֵנִי:	וֹ kötéőszó – <i>és</i> ; עָנָה ige – <i>felelni, meghallgatni</i> qal imperat. sing. 2. hn. + sing. 1. suff.
8. vers	
לֵךְ	לֵ prep. – <i>nak, -nek</i> + sg. 2. hn.
אֶמַּר	אָמַר ige – <i>mondani</i> qal perf. sing. 3. hn.
לְבִי	לֵב fn. – <i>szív</i> sing. stat. constr. + sing. 1. suff.
בְּקִשׁוֹ	בָּקַשׁ ige – <i>keresni</i> piél imperat. plur. 2. hn
פָּנָי	פָּנָה fn. – <i>arc</i> plur. stat. const. + sing. 1. suff. (pauzális alak)
אֶתְּפָנֶיךָ	אֵת – nota acc.; פָּנָה fn. – <i>arc</i> plur. stat. const. + sing. 2. hn. suff.
יְהוָה	יְהוָה tulajdonnév – <i>Úr</i>
אֶבְקֹשׁ:	בָּקַשׁ ige – <i>keresni</i> piél imperf. sing. 1.

9. vers

אֶל־תִּסְתַּחַר	אֶל tiltószó – <i>ne</i> ; סַחַר ige – <i>elrejtteni</i> hifil jusszív. sing. 2. hn.
פְּנִיךָ	פְּנִיָּה fn. – <i>arc</i> plur stat. const. + sing. 2. hn. suff.
מִמֶּנִּי	מִן prep. – <i>tól, -től</i> sing. 1.
אֶל־תִּשְׁבֹּאֵךְ	אֶל tiltószó – <i>ne</i> ; נִשְׁבָּה ige – <i>elfordulni, eltaszítani</i> hifil jusszív. sing. 2. hn. ב prep – <i>ban, -ben</i> ; אָרָךְ fn. – <i>harag</i>
עֲבָדְךָ	עָבָד fn. – <i>szolga</i> sing. stat. const. + sing. 2. hn. suff.
עֲזֹרָתִי	עֲזָרָה fn. – <i>segítség</i> sing. stat. constr. + sing. 1. suff.
הִיָּת	הִיהָ ige – <i>lenni</i> qal perf. sing. 2. hn.
אֶל־הִשְׁטַנִּי	אֶל tiltószó – <i>ne</i> נִשְׁטַח ige – <i>elhagyni, visszautasítani</i> qal jusszív. sing. 2. hn. + sing. 1. suff.
וְאֶל־תַּעֲזֹבֵנִי	וְ kötőszó – <i>és</i> ; אֶל tiltószó – <i>ne</i> עֲזַב ige – <i>elhagyni, cserben hagyni</i> qal jusszív. sing. 2. hn. + sing. 1. suff.
אֱלֹהִים	אֱלֹהִים fn. – <i>isten</i> plur. stat. constr.
יִשְׁעֵי:	יִשְׁעָה fn. – <i>segítség, megmentés</i> sing. stat. constr. + sing. 1. suff.

10. vers

כִּי־אָבִי	כִּי kötőszó – <i>mert</i> אָב fn. – <i>apa</i> sing. stat. constr. + sing. 1. suff.
וְאִמִּי	וְ kötőszó – <i>és</i> ; אִמִּי fn. – <i>anya</i> sing. stat. constr. + sing. 1. suff.
עֲזָבוּנִי	עֲזַב ige – <i>elhagyni</i> qal perf. plur. 3. + sing. 1. suff.
יְהוָה	וְ kötőszó – <i>és</i> ; יְהוָה tulajdonnév – <i>Úr</i>
יִאֲסֹפֵנִי:	אָסַף ige – <i>magához fölvenni</i> qal imperf. sing. 3. hn. + sing. 1. suff.

11.vers

הוֹרֵנִי	יָרָה ige – <i>tanítani</i> hifil imperat. sing. 2. hn. + sing. 1. suff.
יְהוָה	יְהוָה tulajdonnév – <i>Úr</i>

הַרְבֵּךְ	הֵרַבְךְ fn. – <i>út</i> sing. stat. constr. + sing. 2. hn. suff.
וַיְנַחֲנִי	וַיְנַחֵשׁוּ kötéző – <i>és</i> ; נַחַח ige – <i>vezetni</i> qal imperat. sing. 2. hn. + sing. 1. suff.
בְּאַרְחַב	בּ prep - <i>ban, -ben</i> ; אֲרַחַב fn. – <i>út, ösvény</i> sing. stat. constr.
מִישׁוּר	מִישׁוּר fn. – <i>síkság; nyugalom, biztos út</i>
לְמַעַן	לְמַעַן kötéző – <i>miatt, végett, -ért; azért, hogy...</i>
שׂוֹרְרֵי:	שׂוֹרֵר fn. – <i>ellenség</i> plur. stat. constr. + sing. 1. suff.

12. vers

אֶל-תְּחַנְּנֵנִי	אֶל tiltószó – <i>ne</i> ; נַחַח ige – <i>adni</i> qal jusszív. sing. 2. hn. + sing. 1. suff.
בְּנַפְשׁ	בּ prep - <i>ban, -ben; -ba, -be</i> ; נַפֵּשׁ fn. – <i>lélek, tetszése szerint, akarat, kedv</i> sing. stat. constr.
צָרָה	צָר fn. – <i>ellenség</i> plur. stat. constr. + sing. 1. suff.
כִּי	כִּי kötéző- <i>mert</i>
קָמוּרְבִי	קָמוּ ige – <i>fömlátni, fölkelni</i> qal perf. plur. 3 בּ prep. - <i>ért, miatt</i> ; itt: <i>ellen</i> sing. 1.
עֲדֵי-שֹׁקֵר	עַד fn. – <i>tanú</i> plur. stat. constr. שֹׁקֵר fn. – <i>hazugság</i>
וַיַּפַּח	וַיַּפֵּחַ kötéző – <i>és</i> ; יָפַח ige – <i>nyögni, lihegni, fújtatni</i> qal act. part.
חֲמָס:	חֲמָס fn. – <i>erőszakos tett, erőszak</i>

13. vers

לֹאֵל	לֹאֵל kötéző – <i>ha nem</i>
הַאֲמַנְתִּי	אָמַן ige – <i>vkiben bízni, hinni</i> hifil perf. sing. 1.
לְרֹאֹת	לּ prep. – célhatározói értelmű; רָאָה ige – <i>látni</i> qal inf. constr.
בְּטוֹב־יְהוָה	בּ prep. - <i>ban, -ben</i> ; טוֹב fn. – <i>jóság</i> sing. stat. constr. יהוָה tulajdonnév – <i>Úr</i>
בְּאַרְצֵךְ	בּ prep. - <i>ban, -ben</i> ; אֲרָץ fn. – <i>föld, ország</i> sing. stat. constr.
חַיִּים:	חַי fn. – <i>élet, vagy mn. – élő, eleven</i> plur. hn.

14. vers

קִּהָה	קִּהָה ige – <i>bízni, remélni vmiben</i> piél imperat. sing. 2. hn.
אֶל־יְהוָה	אֶל prep. az ige vonzata יְהוָה tulajdonnév – <i>Úr</i>
חֲזַק	חֲזַק ige – <i>erősnek lenni</i> qal imperat. sing. 2. hn.
וַיֹּאמֶן	וַיֹּאמֶן kötőszó – és; אִמַּן ige – <i>bátorodni, bátorságot nyerni, megerősödni</i> hifil jusszív. sing. 3. hn.
לִבִּי	לִבִּי fn. – <i>szív</i> sing. stat. constr. + sing. 2. hn. suff.
וְקִהָה	וְקִהָה kötőszó – és; קִהָה ige – <i>bízni, remélni vmiben</i> piél imperat. sing. 2. hn.
אֶל־יְהוָה:	אֶל prep. az ige vonzata יְהוָה tulajdonnév – <i>Úr</i>

IRODALOMJEGYZÉK:

- BARTHA TIBOR (szerk.): *Keresztyén bibliai lexikon*. Kálvin, Budapest, 1993–1995.
- BARTHA TIBOR: *Az Ószövetség népe*. DRHE Szegedi Vallásánári Tanszéknek tanulmányi füzetei, Szeged, 1998.
- Biblia Hebraica Stuttgartensia*. Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1990
- Biblia. Istennek az Ószövetségben és Újszövetségben adott kijelentése – magyarázó jegyzetekkel*. Kálvin, Budapest, 1997.
- HAAG HERBERT (szerk.): *Bibliai lexikon*. Szent István Társulat, Budapest, 1989.
- HOSSFELD, FRANK-LOTHAR – ZENGER, ERICH: *Die Psalmen*. Bd. 1., Echter, Würzburg, 1993.
- KARASSZON DEZSŐ: Zsoltárok, in *A Szentírás magyarázata. Jubileumi Kommentár*. 2. köt. Kálvin, Budapest, 1995, 541–640.
- KITTEL, RUDOLF (ed.): *Biblia Hebraica*. Württembergische Bibelanstalt, Stuttgart, 1961.
- KRAUS, HANS-JOACHIM: *Psalmen*. Bd. 1., Neukirchener, Wagingen, 1961.
- KRAUS, NAFTALI: *Dávid zsoltárai*. 1. köt. Göncöl, Budapest, 1999.
- KSELMAN, JOHN S. – BARRÉ, MICHAEL L.: Zsoltárok könyve. In Thorday Attila (szerk.): *Jeromos Bibliakommentár*. 1. köt. *Az Ószövetség könyveinek magyarázata*. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Budapest, 2002, 803–846.
- MÓDIS LÁSZLÓ: Zsoltárok. In *A Szentírás magyarázata. Jubileumi Kommentár*. 2. köt. Kálvin, Budapest, 1968, 533–584.
- POLLÁK KAIM: *Héber-Magyar teljes szótár*. k. n., Budapest, 1881.
- RÓZSA HUBA: *Az Ószövetség keletkezése*. 2. köt. Szent István Társulat, Budapest, 1996.

- SCHMIDT, HANS: *Das Gebet der Angeklagten im Alten Testament*. Alfred Töpelmann, Giessen, 1928.
- SEYBOLD, KLAUS: *Die Psalmen*, J. C. B. Mohr, Tübingen, 1996.
- SOGGIN, J. ALBERTO: *Bevezetés az Ószövetségbe*. Kálvin, Budapest, 1999.
- TÓTH KÁLMÁN: *A héber nyelvtan elemei szabályai*. A Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Nyomdája, Budapest, 1998.
- ZENGER, ERICH: *Psalmen-Auslegung*, Herder, Breisgau, 2003.
- WESTERMANN, CLAUS: *Ausgewählte Psalmen. Übersetzt und erklärt von Claus Westermann*, Vadenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1984.
- WESTERMANN, CLAUS: קָהָה, in Ernst Jenni – Claus Westermann (Hrsg.): *Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament*. Bd. 2., Chr. Kaiser – Theologischer, München – Zürich, 1976, 619–629.